

כ' באלול תש"ף, 9.9.2020

גיליון מס' 726

פרשת ניצבים

בין למידה להפנמה

מאת הרב איתמר חייקין, ראש מכינת רוח השדה, בארות יצחק

אחד מהעקרונות עליהם אני "חופר" לא מעט לתלמידי מנוסח בפסוק: **"וַיְדַעַתְּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ"**... (דברים ד, ט).

אני מסביר להם שישנם שני תהליכים נפרדים. ישנו שלב הלמידה, **"וַיְדַעַתְּ הַיּוֹם"**, של רכישת הידע, שבו נכון להשהות את העצמי, גם אם "אני לא מתחבר". שלב שבו שווה להמתין, להישאר קשוב ופתוח לגבי המידע החדש. אחריו מגיע שלב ה **"וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ"** שלב החיבור ללב, שבו כל אחד צריך לברר כיצד הדברים נוגעים לו, איך הם מתיישבים על לבו. זהו שלב ההפנמה.

זה כמובן אינו חידוש שלי. את העקרון הזה לימד משה רבנו את עמו די מזמן:

"וְלֹא-נִתַּן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת, וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנִים לִשְׁמֹעַ, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה" (דברים כט, ג).

רבי יצחק מאיר מגור אמר, בשם רבי שמחה בונים מפשיסחא, "אלו היה ברור לו שמופתים יקרבו את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, היה מעביר במאמר פיו את עצי העיר דנציג ונוטעם בלב העיר פשיסחא, כדי שיאמינו בה' ובעבדיו. אלא שהאמת היא, שהמופתים אינם הדרך לקרב את לב בני ישראל, אלא אך ורק על ידי למוד התורה. ומניין? פשוט מאד! וכי יש מופתים גדולים יותר מיציאת מצרים וארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר? ובכל זאת, ככלות כל אותן השנים – מה אמר להם משה רבנו ע"ה? "אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו – המסות הגדלות אשר ראו עיניך, האתת והמפתים הגדלים ההם" (שם א-ב). כלומר, עיניכם ראו את האותות והמופתים, ובכל זאת **"וְלֹא נִתַּן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנִים לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה"** (דברים כט, ג), שאפילו האותות והמופתים הגדולים והעצומים לא השפיעו על לבכם להאמין בו עד היום הזה". (מתוך הספר "שרפי קדש").

רק 40 שנה אחרי הניסים הכבירים שהתרחשו לעיני בני ישראל היוצאים ממצרים, הם הופנמו על ידם והפכו לאמונה עמוקה (!!!). זו תובנה משמעותית ביותר על תהליכי ההפנמה בלימוד בפרט, ובחיים בכלל.

מתברר שתהליך ההפנמה לוקח זמן. זה לא תהליך אינסטנט. גם אם תלמיד יודע את החומר ואפילו מצליח במבחן, זה עדיין לא אומר שהוא הפנים את החומר.

תהליך הפנמה דורש רצון ובחירה אישית. רק לאחר 40 שנה, על סף הכניסה לארץ ישראל גדל דור שיצא מכלל עבדים והפך לאנשים חופשיים הבוחרים מרצון בהליכה בדרך ה'. לא הניסים והאותות עשו את ההבדל, אלא תהליך ההפנמה שהתרחש בתוכם פנימה.

גם חכמינו שמו דגש על שלב ההפנמה כאשר הורו: "אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין..." (חגיגה ג ע"ב).

חכמים לא אהבו את גישת ה"ראש הקטן". הם דרשו מתלמיד חכמים לפתח את כלי הלמידה של עצמו, לקנות לעצמו לב מבין. הביטוי "מבין לשמע" קורא לפיתוח שמיעת האוזן הפנימית, התלויה בכוונת הלב.

ישנם מעכבי הפנמה. זה יכול להיות אגו פגוע. יתכן שהמעכבים הם רגשות שליליים כמו שנאה קנאה או תאוה מופרזת היוצרים מחסום רציני שמונע מהידע לחדור ללב ולהפוך לתובנה עמוקה. גם הרגלים וקבעון מחשבתי מהווים מעכבים רציניים.

אדם צריך לעבוד על אותם חסמי הפנמה שבו. רק אחרי תהליך ממושך של תיקון המידות, עבודה על הענווה, מודעות עצמית גבוהה, נעשית עדשת הקליטה של הלומד נקיה דייה. הוא מסוגל לבא ללימוד נקי, חף מאינטרסים ונגיעה אישית, והוא פתוח להפנים את מה שלמד.

על מנת להצליח להפנים ניתן ואף רצוי להשתמש בטכניקות שונות – למשל הוראת עמיתים, מעגל שיח, הפעלה קבוצתית. ואפשר גם בעזרת ... הספונג'ה. הכל הולך, העיקר שנפנים את העניין.

הרב איתמר חייקין ראש מכינת רוח השדה. בארות יצחק.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il